

УДК 352:614.2

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.2.39>

Л. І. Обуховська

медичний директор

Комунального підприємства «Рівненська обласна клінічна лікарня»

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ «ЗДОРОВ'Я 2020: УКРАЇНСЬКИЙ ВИМІР» У КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ – ЗАКЛАДАХ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

У статті визначено актуальність аналізу реалізації основних положень Концепції загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» для комунальних підприємств – закладів охорони здоров'я. У статті таким підприємством виступає Комунальне підприємство «Рівненська обласна клінічна лікарня». Заклад здійснює свою діяльність у відповідності до Методичних рекомендацій із питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства. Встановлено, що у відповідності до цих рекомендацій комунальні підприємства – заклади охорони здоров'я, набувають нових функцій, які відображають нові підходи до організації системи охорони здоров'я в цілому. Визначено основні види статутної діяльності комунального підприємства закладу охорони здоров'я. До них віднесено: підготовку випускників закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку за спеціальностями галузі знань «Охорона здоров'я», «Медицина»; надання практичної, науково-методичної допомоги або обмін досвідом із закладами охорони здоров'я України та інших країн; впровадження у клінічному закладі багатокладних економічних форм господарювання; укладення договорів із лікарнями і організаціями всіх форм власності з надання медичної допомоги з метою залучення додаткових коштів; здійснення інших видів діяльності у встановленому законом порядку, які відповідають меті його створення і не заборонені чинним законодавством України. Визначено джерела формування майна та коштів Лікарні: грошові та матеріальні внески Засновника; майно, передане Засновником; капітальні вкладення і фінансування з бюджету; цільові кошти, централізовані кошти Міністерства охорони здоров'я України; власні надходження Лікарні; доходи від цінних паперів; майно, що надходить безоплатно або у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних благодійних внесків, пожертвувань юридичних і фізичних осіб; надходження коштів на виконання програм соціально-економічного розвитку регіону, програм розвитку медичної галузі; кошти, отримані за договорами.

Ключові слова: реалізація, положення, концепція, програма, комунальні підприємства, охорона здоров'я.

Постановка проблеми. Реалізація положень Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» можливо за умов, у яких на реформованих принципах буде працювати не тільки цілісний механізм системи охорони здоров'я, але й його основні складові частини – комунальні підприємства охорони здоров'я. Є актуальним аналіз реалізації основних положень Концепції на прикладі комунального підприємства закладу охорони здоров'я. У нашому прикладі таким підприємством виступає Кому-

нальне підприємство «Рівненська обласна клінічна лікарня». Заклад здійснює свою діяльність у відповідності до Методичних рекомендацій із питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства [7]. У відповідності до цих рекомендацій комунальні підприємства – заклади охорони здоров'я, набувають нових функцій, які відображають нові підходи до організації системи охорони здоров'я в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практична спрямованість означених положень призводить до того, що

значна кількість науковців приділяє цій проблемі багато уваги. У колективній монографії під редакцією І.Л. Сазонця «Інституційна трансформація державного управління охорони здоров'я: Україна та іноземний досвід» досліджено напрями вдосконалення механізму державного управління охороною здоров'я та визначено особливості його запровадження на місцевому рівні, проведено дослідження чинників реалізації великих медичних проектів в окремому регіоні [1; 6]. Відомі науковці у сфері державного управління, такі як Зима І.Я. [2; 6], Романенко О.Є. [3], Саричев В.І. [4], Сазонець О.М. [5], проводили наукові розвідки у сфері питань діяльності комунальних підприємств закладів охорони здоров'я на місцевому рівні.

Мета статті. Не дивлячись на велику кількість публікацій із проблем державного управління охороною здоров'я, діяльність закладів охорони здоров'я в контексті реалізації Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» викликає багато питань на рівні імплементації теоретичних положень у практичні форми їх реалізації. Тому метою поданої статті є визначення способів реалізації Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» у комунальних підприємствах закладах охорони здоров'я [8].

Виклад основного матеріалу. Якщо проаналізувати напрями вдосконалення діяльності конкретного комунального підприємства – закладу охорони здоров'я, то можна відзначити, що в новому варіанті Статуту лікарні з'явився значний перелік нових видів діяльності. Такі види діяльності лікарня проводила і раніше, але це було значною мірою інтегровано в безпосередню діяльність опосередковано через різні поточні, господарчі, лікарняні види діяльності. На теперішній час у відповідності до нової законодавчої бази та у відповідності до Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» лікарня може проводити таку діяльність:

– підготовка випускників закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку за спеціальностями галузі знань «Охорона

здоров'я», «Медицина», з метою первинної спеціалізації, та які уклали типові договори про проходження інтернатури на базі стажування;

– надання практичної, науково-методичної допомоги або обмін досвідом із закладами охорони здоров'я України та інших країн. В умовах глобалізації економіки та суспільно-політичних процесів збільшуються ризики медичного профілю. Великі епідемії та пандемії, які проходили і проходять у світі, змушують країни більш тісно співпрацювати в галузі охорони здоров'я;

– впровадження у клінічному закладі багатоукладних економічних форм господарювання. Багатоукладність форм господарювання як термін містить у собі давнє теоретичне підґрунтя. Під багатоукладністю господарства, економічних процесів завжди розумілося залучення до діяльності суб'єктів господарювання, що працюють на основі різних типів форм власності;

– укладення договорів із лікарнями і організаціями всіх форм власності з надання медичної допомоги з метою залучення додаткових коштів. Одночасно Рівненська обласна клінічна лікарня, яка має потужну матеріально-технічну базу, кваліфікований персонал, сучасне обладнання, може надавати якісні послуги для пацієнтів, які обслуговуються в інших лікарняних установах;

– здійснення інших видів діяльності у встановленому законом порядку, які відповідають меті його створення і не заборонені чинним законодавством України [8].

Серед видів діяльності лікарні у Статуті визначено такі, що мають неприбутковий характер [9]. Ці напрями діяльності значною мірою співвідносять з основними положеннями Концепції загальнодержавної програми «Здоров'я 2020» [7] (таблиця 1).

Можна побачити, що цілі Концепції, спрямовані на досягнення фінансового ефекту системи охорони здоров'я в комунальних неприбуткових підприємствах – закладах охорони здоров'я, проявляються не досить повно.

Такий широкий спектр інших видів діяльності, які може надавати лікарня, формує базу для сталого розвитку лікарні,

Неприбуткові Статутні напрями діяльності Рівненської обласної клінічної лікарні у відповідності до Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір»

Напрями Концепції	Положення Концепції	Статутні напрями діяльності лікарні
1	2	3
Технології	Розроблення та впровадження новітніх технологій мінімізації факторів (чинників) ризику захворювань та створення сприятливого для здоров'я середовища на основі даних наукових досліджень	Упровадження сучасних методів лікування і діагностики у практику роботи стаціонару та консультативної поліклініки в інших закладах охорони здоров'я області. Здійснення інформаційно-пошукової, видавничої та виставкової діяльності. Проведення підвищення професійного рівня лікарів та середнього медичного персоналу на курсах стажування та інформації. Організація робіт із автоматизації медичних технологій.
Здоров'я населення	Розроблення стратегії з питань формування усвідомленого та відповідального ставлення населення до власного здоров'я та особистої безпеки	Здійснення медичної практики відповідно до ліцензії. Організація і надання спеціалізованої діагностичної, лабораторної, консультативної, лікувальної, в тому числі паліативної медичної допомоги, а також профілактичної та реабілітаційної допомоги населенню області найбільш кваліфікованими лікарями-спеціалістами закладу, за необхідності залучення професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів, науково-дослідних інститутів і клінік. Придбання, зберігання, перевезення, використання та знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.
Фінансування	Оптимізація організації та механізму фінансування системи надання медичної допомоги, спрямованої на розв'язання реальних потреб населення, запровадження солідарного принципу фінансування	Організація та впровадження роботи за принципом страхової медицини, співпраця із страховими компаніями.
Профілактика та виявлення хвороб	Підвищення якості кадрового забезпечення та рівня професійної підготовки фахівців із питань профілактики та раннього виявлення хвороб	Координація організаційно-методичної роботи діагностичних служб лікувально-профілактичних закладів області та України. Організація взаємодії з лікувально-профілактичними закладами області у плані послідовності, повноти та якості надання діагностичної і окремих видів лікувальної допомоги населенню.
Наука та інновації	Проведення та застосування результатів сучасних інноваційних наукових розробок з обов'язковим створенням ефективної системи впровадження результатів наукових розробок у практику охорони здоров'я (взаємодія із зворотним зв'язком)	Розробка методик лікування, діагностики, профілактики та реабілітації різних захворювань; проведення науково-дослідницької роботи в галузі медицини. Забезпечення керівництва і контролю за сучасним рівнем статистичного обліку і звітності діагностичних служб лікувально-профілактичних закладів області, достовірністю звітних даних, а також безпосереднє здійснення статистичних досліджень з окремих видів (складання зведених звітів, аналізів показників діяльності закладів, інформаційне забезпечення для управління діагностичною службою та ін.). Проведення ліцензійно-патентної роботи в області діагностики, обстеження, лікування і реабілітації хворих.

Продовження таблиці 1

1	2	3
Соціальні складові частини здоров'я	Проведення та застосування результатів сучасних інноваційних наукових розробок з обов'язковим створенням ефективної системи впровадження результатів наукових розробок у практику охорони здоров'я (взаємодія із зворотним зв'язком)	Вивчення, узагальнення і розповсюдження досвіду роботи передових лікувально-профілактичних закладів України та країн світу. Розробка із завдання відповідних органів охорони здоров'я заходів, спрямованих на: підвищення якості медичного обслуговування населення, в тому числі підлітків; зниження захворюваності, лікарняної летальності, інвалідності і загальної смертності.

Примітка: складено автором

матеріального статку лікарів, можливостей поповнення матеріально-технічної бази новим обладнанням. Перелік можливостей для залучення коштів у лікарні на теперішній час визначено дуже широко. У відповідності до нової редакції статуту комунального підприємства «Рівненська обласна клінічна лікарня» джерелами формування майна та коштів Лікарні є:

- грошові та матеріальні внески Засновника;
- майно, передане Засновником;
- капітальні вкладення і фінансування з бюджету;
- цільові кошти, централізовані кошти Міністерства охорони здоров'я України;
- власні надходження Лікарні;
- доходи від цінних паперів;
- майно, що надходить безоплатно або у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних благодійних внесків, пожертвувань юридичних і фізичних осіб;
- надходження коштів на виконання програм соціально-економічного розвитку регіону, програм розвитку медичної галузі;
- кошти, отримані за договорами із центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення [9].

На підставі проведених досліджень ми можемо сформулювати систему відповідності діяльності комунального підприємства – закладу охорони здоров'я – положенням Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» (таблиця 2). Співставність напрямів трансформації комунальних підприємств закладів охорони здоров'я та Програми проводиться за її основними положеннями: технології, здоров'я населення, фінансування, профілак-

тика та виявлення хвороб, наука та інновації, соціальна складова здоров'я.

Висновки. Встановлено, що в новому варіанті Статуту комунального підприємства «Рівненська обласна клінічна лікарня» з'явився значний перелік нових видів діяльності. Такі види діяльності лікарня проводила і раніше, але це було значною мірою інтегровано в безпосередню діяльність опосередковано через різні поточні, господарчі, лікарняні види діяльності. На теперішній час відповідно до нової законодавчої бази відповідно до Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» лікарня може проводити діяльність, що відповідає вимогам системи охорони здоров'я, що трансформується.

Серед видів діяльності лікарні у Статуті визначено такі, що мають неприбутковий характер. Ці напрями діяльності значною мірою співвідносять з основними положеннями Концепції загальнодержавної програми «Здоров'я 2020». Найменша відповідність виявлена в напрямках неприбуткової діяльності, що пов'язані з такою функцією системи охорони здоров'я, як фінансування. Лише такий напрям, як «організація та впровадження роботи за принципом страхової медицини, співпраця із страховими компаніями» співвідноситься із напрямом Концепції «Оптимізації організації та механізму фінансування системи надання медичної допомоги, спрямованої на розв'язання реальних потреб населення, запровадження солідарного принципу фінансування». Це говорить про недостатню потенційну спроможність комунальних підприємств – закладів охорони здоров'я – стати повноцінними учасниками системи фінансування охорони здоров'я,

Комплексна система вдосконалення діяльності комунального підприємства у відповідності до Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020»

Напрями Концепції	Положення Концепції	Напрями трансформації діяльності комунальних підприємств
1	2	3
Технології	Розроблення та впровадження новітніх технологій мінімізації факторів (чинників) ризику захворювань та створення сприятливого для здоров'я середовища на основі даних наукових досліджень	<p>КП «РОКЛ» входить до складу учасників Проекту із субпроектом «Підвищення ефективності лікування та профілактики хвороб системи кровообігу в Рівненській області на період з 2015 по 2020 роки». У рамках субпроекту для досягнення поставлених цілей заплановано:</p> <ul style="list-style-type: none"> - закупити медичне обладнання для серцево-судинного центру Рівненської обласної клінічної лікарні (РОКЛ), лікарських амбулаторій, центральних районних та міських лікарень; - закупити виробу медичного призначення для серцево-судинного центру РОКЛ; - розробити та запустити програмне забезпечення для супроводу електронного реєстру груп ризику з інтеграцією до державної системи eHealth; - створити Центр обробки даних закладів охорони здоров'я; - запровадити комплексну систему захисту інформації; - розробити та забезпечити підтримку інформаційного веб-порталу щодо хвороб системи кровообігу; - розробити мультимедійний навчальний курс «Особливості роботи із групами ризику»; - провести інформаційну кампанію щодо популяризації веб-сайту, гарячої лінії та здорового способу життя; - провести навчання медичного персоналу (сімейних лікарів, спеціалістів, менеджерів ЗОЗ) щодо профілактики та лікування хвороб системи кровообігу.
Здоров'я населення	Розроблення стратегії з питань формування усвідомленого та відповідального ставлення населення до власного здоров'я та особистої безпеки	У сфері надання медичних послуг комунальне підприємство «Рівненська обласна клінічна лікарня» проводить свою діяльність у відповідності до положень Програми «Здоров'я 2020», зокрема таких її пунктів, як: проведення заходів із профілактики та раннього виявлення захворювань, здійснення контролю за перебігом захворювань та запобігання їх несприятливим наслідкам, формування системи громадського здоров'я, мотивація населення до здорового способу життя, запровадження заходів із реабілітації, організація спеціальних заходів із медичного забезпечення за окремими класами хвороб та нозологічними формами
Фінансування	Оптимізація організації та механізму фінансування системи надання медичної допомоги, спрямованої на розв'язання реальних потреб населення, запровадження солідарного принципу фінансування	Лікарня функціонує у формі некомерційного комунального підприємства. Вона є головним лікувально-профілактичним закладом області, забезпечує високоспеціалізовану (третинну) стаціонарну і поліклінічну (консультативну) допомогу населенню області на основі досягнень сучасної медичної науки і техніки
Профілактика та виявлення хвороб	Підвищення якості кадрового забезпечення та рівня професійної підготовки фахівців із питань профілактики та раннього виявлення хвороб	У 2018 році заклад отримав Сертифікат відповідності вимогам Державного стандарту ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT) «Системи управління якістю. Вимоги». Лікарня у 2018 році пройшла акредитацію і рішенням Головної акредитаційної комісії МОЗ України підприємству підтверджена вища категорія. У лікарні працює 1 доктор медичних наук, 12 кандидатів медичних наук, 10 лікарів мають звання «Заслужених лікарів України», 1 кандидат технічних наук.

Продовження таблиці 2

1	2	3
Наука та інновації	Проведення та застосування результатів сучасних інноваційних наукових розробок з обов'язковим створенням ефективної системи впровадження результатів наукових розробок у практику охорони здоров'я	На базі лікарні працює кафедра хірургії навчально-наукового інституту післядипломної освіти Тернопільського державного медичного університету ім. академіка І. Горбачевського, а на базі відділення анестезіології та інтенсивної терапії функціонує Рівненська філія кафедри анестезіології та інтенсивної терапії ФПО Львівського медуніверситету ім. Д. Галицького; на базі обласного центру ортопедії травматології та вертебрології функціонує Рівненська філія кафедри «Травматології, анестезіології та військової хірургії» Харківської академії післядипломної освіти.
Соціальні складові частини здоров'я	Проведення наукових досліджень із збереження та зміцнення здоров'я населення шляхом формування громадської системи охорони здоров'я, первинної профілактики захворювань та вивчення негативного впливу факторів ризику та соціальних детермінант на здоров'я та шляхів його мінімізації	На одного пацієнта лікарні приходиться більше оздоровчих та профілактичних процедур. Водночас кількість хворих, які отримують ці процедури, знижується. Таку тенденцію ми можемо пояснити переорієнтацією тенденції сучасної медицини від процесу лікування на профілактику та виявлення захворювання, ведення здорового способу життя. Таке зростання має причини, що пояснюються конкуренцією нових приватних медичних закладів, які у своїй більшості надають фізіотерапевтичні процедури. Процедури фізіотерапевтичного, рентгенологічного, ендоскопічного відділень та кабінету рефлексотерапії та лікувальної фізичної культури не потребують значних капіталовкладень в обладнання та спеціалізовану техніку, вони не є дуже кошовними для населення. Тому приватні медичні установи складають велику конкуренцію комунальним підприємствам на цьому ринку

Примітка: складено автором

хоча широкий спектр інших видів діяльності, які може надавати лікарня, формує базу для сталого розвитку лікарні, матеріального статку лікарів, можливостей поповнення матеріально-технічної бази новим обладнанням. Перелік можливостей для залучення коштів у лікарні на теперішній час визначено дуже широко.

Список використаної літератури:

- Інституційна трансформація державного управління охороною здоров'я: Україна та іноземний досвід / Сазонець І.Л. та ін. ; за ред. І.Л. Сазонця. Рівне. 2019, 396 с.
- Сазонець І.Л., Зима І.Я. Соціальні інститути в трансформації державної системи управління охороною здоров'я. Рівне, Волинські обереги. 2018. 168 с.
- Романенко О.Є., Сивий Р.П. Імплементация політики європейського союзу у сферу трансформації державної служби в Україні на основі електронного урядування. *Стратегія і тактика державного управління*. 2019. № 3-4. С. 68-73.
- Саричев В.І. Порівняльний контекст функціонування системи охорони здоров'я України та співпраця з міжнародними інституціями. *Стратегія і тактика державного управління*. 2018. № 1-2. С. 53-63.
- Сазонець О.М., Алі Альшаафі Мохамед. Іноземний досвід управління медичними закладами в інформаційно-комунікаційному середовищі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 14. С. 18-22.
- Сазонець І.Л., Зима І.Я. Соціальні інститути в трансформації державної системи управління охороною здоров'я. Рівне. Волинські обереги, 2018, 168 с.
- Методичні рекомендації з питань перетворення закладів охорони здоров'я з бюджетних установ у комунальні некомерційні підприємства. Електронний ресурс. URL : https://moz.gov.ua/uploads/0/3555-moz_metod_recommendations_autonomization_2018_ua_final_web.pdf (дата звернення: 10.02.2020).
- Розпорядження Кабінету міністрів України від 31 жовтня 2011 р. N 1164-р Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1164-2011-%D1%80> (дата звернення: 10.10.2019).

9. Статут Комунального некомерційного підприємства «Рівненська обласна клінічна

лікарня». ULR : <https://rokl.rv.ua/uk/about> (дата звернення 10.10.2016).

Obukhovska L. Implementation of the institution of communal property in the system of local self-government and the activity of health care institutions

The article identifies the relevance of the analysis of the implementation of the main provisions of the Concept of the national program "Health 2020: the Ukrainian dimension" for public utilities. In the article, such an enterprise is the Rivne Regional Clinical Hospital. The institution operates in accordance with the Guidelines for the transformation of health care facilities from budgetary institutions to municipal non-profit enterprises. It is established that in accordance with these recommendations, public utilities – health care facilities acquire new functions that reflect new approaches to the organization of the health care system as a whole. The main types of statutory activity of the communal enterprise of the health care institution are determined. These include: training of graduates of higher education institutions who provide training in the field of knowledge "Health", "Medicine"; providing practical, scientific and methodological assistance or exchange of experience with health care institutions of Ukraine and other countries; introduction of multifaceted economic forms of management in a clinical institution; concluding agreements with hospitals and organizations of all forms of ownership to provide medical care in order to attract additional funds; carrying out other activities in the manner prescribed by law, which meet the purpose of its creation and are not prohibited by current legislation of Ukraine. The sources of formation of the property and funds of the Hospital are determined: monetary and material contributions of the Founder; property transferred by the Founder; capital investments and financing from the budget; earmarked funds, centralized funds of the Ministry of Health of Ukraine; the Hospital's own revenues; income from securities; property received free of charge or in the form of non-refundable financial assistance or voluntary charitable contributions, donations of legal entities and individuals; receipt of funds for the implementation of programs of socio-economic development of the region, programs for the development of the medical sector; funds received under contracts.

Key words: *implementation, regulations, Concepts, program, utilities, health care.*